

Levie Preger, Haagweg 155

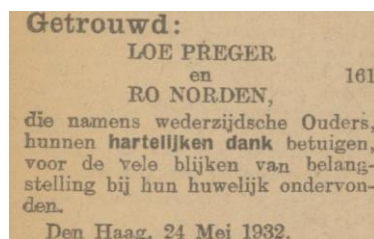
Naam	Geboren	Omgekomen
Preger, Levie	Den Haag, 11.07.1906	Auschwitz, nov. '42- mei '45

Levie Preger

De ouders van Levie Preger bezaten meerdere credietmagazijnen, warenhuizen waar men op afbetaling kon kopen, in Den Haag. Levie werd in het familiebedrijf ingewerkt.

In 1932 trouwde Levie Preger met Roosje Norden. Roosje was afkomstig uit Amsterdam. Haar ouders waren Isidor Norden, winkelier in schoenmakersfurnituren, en Flora Morisco. Het echtpaar ging in Den Haag wonen, eerst aan de Jacob Catsstraat 21 en vervolgens aan de Hoofskade 4. Aan de Hoofskade 2-2a-4-4a was ook het bedrijf "Het Anker" van zijn ouders gevestigd.

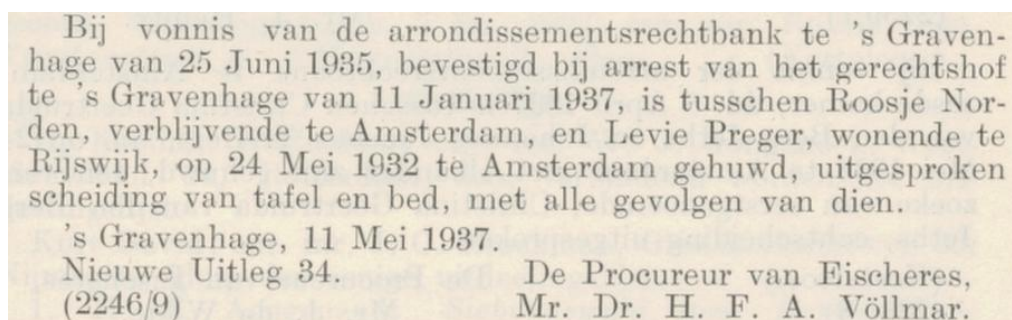
In 1933 werd hun dochter Annie geboren. Ongeveer een jaar later ging het echtpaar uit elkaar. Roosje vertrok met dochter Annie naar haar ouders in Amsterdam. Levie ging weer bij zijn ouders wonen in Rijswijk aan de Haagweg 155.

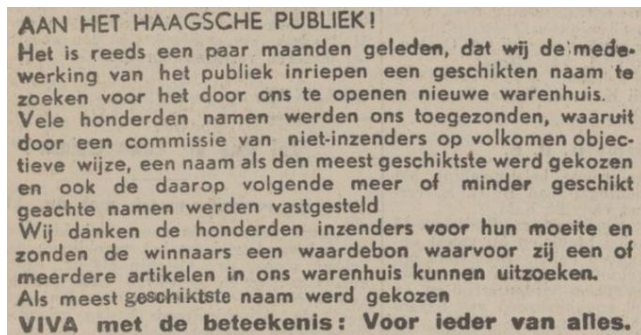
In 1936 overleed Levie's vader, Benedictus. Zijn moeder, Naatje Preger-Swaan, zette de zaken voort.

Later dat jaar opende Levie Preger samen met zijn oom Antoon Swaan het warenhuis V.I.V.A. aan de Boekhorststraat 97. De afkorting V.I.V.A. staat voor 'Voor Ieder Van Alles' en was de winnende naam na een oproep om een geschikte naam voor het nieuwe warenhuis te bedenken.

In 1937 werd officieel de scheiding van tafel en bed tussen Levie en Roosje uitgesproken.

Het warenhuis breidde zich snel uit. In 1938 waren er al vier filialen: drie in Den Haag en één in Delft.

Prijsvraag naam warenhuis
1936

1938

In 1941 werd het filiaal aan de Boekhorststraat overgedaan aan de toenmalige bedrijfsleider A.W. Bertina. Hij werd daarbij financieel geholpen door een onbekende geldschieter. Hiermee werd voorkomen dat het filiaal onder beheer werd gesteld.

Het filiaal aan de Van Zeggelenlaan 80 kwam in handen van voormalig medewerker M.J. Kooiman. Na de oorlog werd zijn naam genoemd in het dossier van J.P. van Leeuwen.

In 1942 werd het woonhuis aan de Haagweg onteigend. Levie, zijn moeder Naatje en hun inwonende nichtje Anna Swaan werden gedwongen te verhuizen. Zij gingen op kamers wonen aan de Jan Blankenstraat 30 in Den Haag.

CABR archief

Het Centraal Archief Bijzondere Rechtspleging (CABR), het zogenoemde oorlogsarchief, bevat dossiers van personen die na de oorlog zijn onderzocht op mogelijke samenwerking met de Duitse bezetter. In het dossier van **Johannes Petrus van Leeuwen Sr. (1903)** zijn verschillende verklaringen opgenomen over zijn betrokkenheid bij het onderbrengen van **Levie Preger** en **Antoon Swaan**, die tijdens de bezetting moesten onderduiken. Daarnaast wordt in de verklaringen ingegaan op zijn betrokkenheid bij het terechtkomen van geld en goederen van de familie **Preger-Swaan**, van **Levie Preger** en van het gezin **Swaan-Arons** bij hemzelf.

In het dossier zijn onder anderen verklaringen opgenomen van **C.M. van Zandvliet**, een voormalige schoonzoon van J.P. van Leeuwen Sr., **Johannes Petrus van Leeuwen Jr.**, **Sonja de Haan**, de stiefdochter van Antoon Swaan, en **Hendrika (Riek) Krens**, die in sommige verklaringen een vriendin wordt genoemd, terwijl zij in andere verklaringen als zijn verloofde wordt aangeduid.

De verklaringen verschillen op verschillende punten van elkaar en sluiten bovendien niet altijd aan bij feiten die uit andere bronnen naar voren komen.

Ook **Marinus Johannes Kooiman** wordt in verschillende verklaringen genoemd. Kooiman beheerde al vóór de oorlog huizen voor de familie Preger-Swaan. Tijdens de bezetting wordt hij in de verklaringen in verband gebracht met het bewaren en verplaatsen van meubels en andere goederen. Volgens de verklaring van Van Leeuwen Jr. werkte Kooiman hierbij samen met zijn vader. Riek Krens verklaarde

dat Kooiman de meubels die hij voor de familie Preger in bewaring had, zonder toestemming had verkocht en dat zij op zijn aanwijzing in 1943 werd gearresteerd.

Getuigen

1. C.M. van Zandvliet

De voormalige schoonzoon van Van Leeuwen verklaarde dat Van Leeuwen vóór de oorlog in financieel moeilijke omstandigheden verkeerde. Volgens hem beschikte Van Leeuwen tijdens de oorlog over een auto, luxueus meubilair en leefde hij op aanzienlijk grotere voet dan vóór de oorlog.

Hij verklaarde verder over een zekere **Swaan**, een Joodse man aan wie Van Leeuwen volgens hem tegen betaling een onderduikadres had gegeven. Volgens deze verklaring kreeg Van Leeuwen aanvankelijk geld van Swaan. Toen Swaan geen geld meer had, zou hij goederen aan Van Leeuwen hebben gegeven. Kort daarna werd Swaan volgens deze getuige gearresteerd en naar Duitsland gedeporteerd, waar hij niet terugkeerde.

Met de hier genoemde 'Swaan' wordt Antoon Swaan bedoeld.

2. Johannes Petrus van Leeuwen Jr.

De zoon van Van Leeuwen legde een uitgebreide verklaring af over de activiteiten van zijn vader.

Hij verklaarde onder meer dat **Kooiman en zijn vader samen ongeveer vier verhuishagens met meubels en schilderijen bij de woning van Naatje Preger aan de Haagweg in Rijswijk hadden weggehaald**. Volgens zijn verklaring werden deze goederen bij Kooiman ondergebracht en daarna door Kooiman en zijn vader verkocht.

Van Leeuwen Jr. verklaarde ook over de goederen die na de arrestatie van Levie Preger bij **Riek Krens** waren achtergebleven. Volgens hem hadden zijn vader en rechercheur Veenendaal een schrijven opgesteld waarop de handtekening van Preger was vervalst. Met dit schrijven werd volgens zijn verklaring een geldkistje bij Krens opgehaald. Hij noemde daarnaast een leren herenjas en bontjassen die uit de woning van Krens zouden zijn gekomen.

Verder verklaarde hij dat zijn vader betrokken was geweest bij de bezittingen van **Antoon Swaan en Levie Preger**. Volgens zijn verklaring had zijn vader beide mannen geholpen met een onderduikadres en vervolgens hun geld en verschillende goederen, waaronder schilderijen en sieraden, in bewaring gekregen. Hij verklaarde dat zijn vader later nog enkele schilderijen en sieraden van Swaan en Preger bezat.

3. Sonja de Haan

Sonja de Haan was de stiefdochter van **Antoon Swaan**, de oom en compagnon van Levie Preger. Zij verklaarde dat zij Van Leeuwen kende vanuit de relatie die haar stiefvader vóór de oorlog met hem had. Zij meende dat Van Leeuwen Sr. bij haar vader in dienst was geweest.

Volgens Sonja was haar stiefvader tijdens de oorlog ondergedoken. Nadat op een onderduikadres een inval door Duitsers had plaatsgevonden, zou Swaan bij Van Leeuwen om hulp hebben gevraagd. Volgens haar had Van Leeuwen hem vervolgens aan een ander onderduikadres in Den Haag geholpen.

Sonja verklaarde daarnaast dat Van Leeuwen kort na de arrestatie van haar moeder verschillende goederen uit haar woning had laten halen. Zij noemde onder meer linnengoed, sieraden, kleding en andere persoonlijke bezittingen. Zij verklaarde dat zij Van Leeuwen na de oorlog om teruggave had gevraagd, maar dat hij dit had geweigerd.

4. Hendrika (Riek) Krens

Riek Krens was kapster en woonde aan het Rijswijkscheplein in Den Haag. Zij verklaarde na de oorlog dat **Levie Preger** in juli of augustus 1942 bij haar was ondergedoken. In oktober 1942 werd Preger in haar woning door de Duitse politie aangetroffen en gearresteerd. Verschillende bezittingen van hem bleven daarna bij Krens achter in een verzegelde kamer.

Volgens Krens had zij ook bezittingen van **Naatje Preger**, de moeder van Levie, in bewaring. Zij noemde onder meer bontjassen en een geldkistje met kostbaarheden. Krens verklaarde dat Van Leeuwen Sr. druk op haar uitoefende om het geldkistje aan hem af te geven. Ook zou hij samen met rechercheur Veenendaal bij haar zijn geweest met een verklaring met een vervalste handtekening van Levie Preger.

Zij verklaarde dat Van Leeuwen Sr. haar herhaaldelijk probeerde over te halen de kostbaarheden van Preger aan hem toe te vertrouwen en dat hij ook probeerde de verzegelde kamer te laten openen.

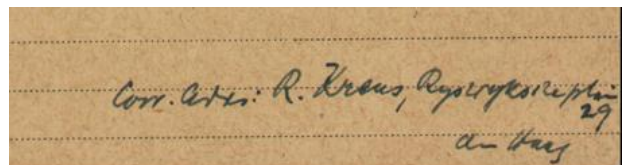
Krens verklaarde daarnaast dat Naatje Preger na de arrestatie van haar zoon uit angst voor haar eigen arrestatie meubels bij **Kooiman** aan de Van Zeggelenlaan had ondergebracht. Volgens Krens verkocht Kooiman deze meubels zonder haar toestemming.

Over Kooiman verklaarde Krens verder dat zij in 1943 op zijn aanwijzing werd gearresteerd. Volgens haar had Kooiman tegen de politie gezegd dat zij geld en goederen van Preger in bewaring had. Zij werd vervolgens naar villa Windekind gebracht en daar ongeveer anderhalve dag vastgehouden. Later in 1943 werd zij opnieuw gearresteerd en verbleef zij zes weken in de cellenbarakken van Scheveningen. Bij die gelegenheid werden onder meer een geldkistje en bontmantels van Naatje Preger gevonden en in beslag genomen.

Hendrika Krens, de vriendin van Levie Preger en kapster in Den Haag, wordt ook genoemd als contactpersoon op de Joodse Raad-cartotheekkaart van Anna Swaan

1935, kapsalon Rijswijkscheplein 29

Achterkant Joodse Raad Cartotheekkaart van Anna Swaan

Marinus Johannes Kooiman

M.J. Kooiman, Van Zeggelenlaan 80.

Kooiman was vóór de oorlog al enige jaren werkzaam als beheerder van meerdere panden van de familie Preger-Swaan in Den Haag. Het pand Van Zeggelenlaan 80 waarin tijdens de bezetting zijn bedrijf was gevestigd, was vóór de bezetting een van de panden waarin een V.I.V.A. warenhuis was gevestigd.

Januari 1942, Van Zeggelenlaan 80, verkoop van meubels

Mei 1942, Van Zeggelenlaan 80, bewaren van inboedels

Deportatie en overlijden van Levie Preger

Levie Preger werd op 7 november 1942 in Westerbork geregistreerd en 3 dagen later naar Auschwitz gedeporteerd. Wanneer hij precies is vermoord, is niet bekend. Op zijn overlijdensakte staat dat hij vermoedelijk is overleden tussen zijn deportatie op 10 november 1942 en de capitulatie van het Duitse leger in mei 1945.

Uit bronnen blijkt dat de trein onderweg in Cosel stopte. Gezien zijn leeftijd is het mogelijk dat hij behoorde tot de groep mannen die daar uit de trein werd gehaald en als dwangarbeider te werk werd gesteld. Veel van deze jongemannen kwamen om door ondervoeding, uitputting, mishandeling, moord of tijdens dodenmarsen.

In het beheersdossier van Naatje Preger-Swaan staat vermeld dat Levie op 31 mei 1943, de overlijdensdatum van zijn dochtertje Annie, nog in leven was. Na die datum was namelijk nog een bericht ontvangen waaruit bleek dat Levie nog in leven was.

Roosje Preger-Norden

Waar Roosje Preger-Norden de oorlog heeft doorgebracht is niet bekend. Zij was wel de enige overlevende uit haar directe familie.

Haar ouders, Isodor en Flora, werden in januari 1943 in Westerbork geregistreerd en vervolgens in Auschwitz vermoord.

Haar broer Andries, die Meester in de rechten was en een "Sperre" had, werd op 5 mei in Westerbork geïnterneerd en op 11 mei op transport gesteld naar Sobibor.

Dochtertje Annie Preger, 10 jaar oud, werd een week later, op 18 mei 1943 in Westerbork ingeschreven en dezelfde dag nog op de trein naar Sobibor gedeporteerd en daar vermoord.

De ondergeteekende benoemd door het Ned. Beheersinstituut te 's-Gravenhage, d.d. 27 Sept. 1945 tot bewindvoerder over Mevr. NAATJE PREGER geb. SWAAN, laatstelijk gewoond hebbende te Rijswijk, Haagweg 155, verzoekt opgave van gelden en goederen welke derden van genoemde Mevr. Preger onder zich hebben of van gelden welke derden te vorderen hebben vóór of op 15 November 1945 ten kantore van de nots. Denis en Waldorp te 's-Gravenhage, Anna Paulownastraat 16.
De bewindvoerder L. Preger, Nobelstraat 14-A, Rotterdam.

Na de bezetting werd Levie Preger (1894), die gehuwd was met Sara de zus van Naatje Preger-Swaan, als bewindvoerder aangesteld over Naatje en haar zoon Levie Preger (1906). In 1950 werd het overlijden van Naatje, haar zoon Levie en kleindochter Annie officieel vastgesteld, waarna de verklaring van erfrecht kon worden opgesteld. Roosje Preger-Norden was hun enige erfgenaam.

Roosje was op haar beurt weer bewindvoerder over haar ouders Isidor Norden, Flora Morisco en over haar broer Andries Norden.

Roosje hertrouwde in 1973 en woonde tot aan haar overlijden in 1983 samen met haar man, Martinus Willemse, in Bloemendaal.

Enige en algemene kennisgeving
Met grote droefheid meld ik u dat mijn Vrouw
ROOSJE NORDEN
op 25 juli is overleden en aan God is toevertrouwd.
Haar grote liefde, trouw en kundigheid zijn voor mij onvergetelijk.
Bloemendaal: M. W. Willemse
29 juli 1983
Noorder Stationsweg 22
2061 HJ Bloemendaal
Overeenkomstig haar wens heeft de crematie inmiddels in familiekring plaatsgevonden.